

Palliatieve zorg en islam: sterven met een heldere geest

Wie is de moslim patiënt?

- Bestaat niet
- Individuen

De verschillen

(G)rofmazige, westerse cultuur

- Individualistisch 'ik'-cultuur
- Algemene gedragsregels
- Communicatie: Open
- Direct, expliciet

(F)ijnmazige, niet westerse cultuur

- Collectivistisch 'wij'-cultuur
- Gedetailleerde gedragsregels
- Communicatie: Gesloten
- Indirect, impliciet

Thee-oefening

Welkom. Drink gerust
van uw thee

Ik ben nog niet klaar

Mag ik nog een glas?

Ik hoef geen thee meer

Palliatieve zorg is onbekend

- Nieuw woord
- Verwarring tussen palliatieve zorg en palliatieve sedatie
- Taboe op spreken over sterven
- Nadenken over eigen wensen en behoefte niet gebruikelijk

Houd rekening met..

- Laagopgeleide patiënt – beperkte kennis van eigen lichaam
- Onwetendheid over mogelijke zorg en behandelingen
- Wat mag wel en niet in cultuur of geloof
- Taal en communicatie
- Schaamte

Bij slecht nieuws

- Uitgangspunt families: ***alles doen wat kan***
- Hoe breng je de nieuws?
niet met de deur in huis vallen, maar:
wat heb je allemaal al gedaan? –ipv wat niet meer mogelijk is.
- Wens tot doorbehandelen? -> vraag naar achterliggende gedachte
- Behandelingen die schade: uitleggen welke schade
- Wees duidelijk en geef geen ruimte voor twijfel

Informeren over diagnose

Nederlandse medische cultuur

- Informed consent (WGBO) art.7:448
- Focus op autonomie
- Focus op kwaliteit van leven

Niet westerse medische cultuur

- Recht op niet weten (WGBO) 7:449
- Afhankelijk (ouderen)
- Continueren van curatie-gerichte therapie

Ethiek rondom het leven

- Een 'God centred' leven
- Het leven is gegeven door God
- Leven is heilig en moet worden beschermd
- Geen invloed op tijd van overlijden (fatalisme)

Rond verwacht overlijden

- Patiënt/familie: het tijdstip is niet aan ons: God/Allah bepaalt
- Geen verwachte levensduur aangeven
- Niet spreken over medisch zinloos, uitleggen wat schaadt.

Pijnbestrijding in palliatieve fase

- Gemeenschappelijk verbod op euthanasie
- Verschillende opvattingen over morfine:
 - lijden als beproeving
 - vermijden van maatregelen die slaperigheid of bewusteloosheid veroorzaken.
 - de wens om te sterven met een “heldere geest”. De geloofsbelijdenis uit spreken.

Rituelen rondom overlijden

Rituelen:

- recitaties uit de Kor'an
- uitspreken van geloofsbelijdenis
- rituele wassing, laatste gebed (na overlijden)

Gebruiken:

- afscheid nemen (veel bezoek)
- begraven (vaak in land van herkomst)

Voorbeeldzinnen

Heeft u nog vragen?

Welke vragen heeft u?

We kunnen niets meer doen

We hebben alles gedaan wat we konden, het is niet meer in onze handen

We staken de medische behandeling

Ondanks alles wat we doen, gaat de conditie van het lichaam achteruit

Advies voor de toekomst

- Begin op tijd!
- Benadering met andermans perspectief in het achterhoofd
- Pas je taalniveau aan die van de patiënt, vermijd jargon
- Beperk je uitleg, wat is het meest van belang voor de patiënt

PALLIATIEVE ZORG

**LEVEN DOE JE
OP JE EIGEN MANIER**

STERVEN OOK

Loesje

www.loesje.nl

Is de volgende bewering waar of niet waar?

Levensverlening is voor veel moslims een belangrijker doel van medische zorg in de laatste levensfase dan maximale pijnbestrijding.

A: Deze bewering is waar

B: Deze bewering is niet waar

Is de volgende bewering waar of niet waar?

Patiënten en familie kunnen vaak uit beleefdheid geen bezoek weigeren.

A: Deze bewering is waar

B: Deze bewering is niet waar

Is de volgende bewering waar of niet waar?

Familieleden spelen vaak een cruciale rol in de palliatieve zorg voor moslimpatiënten

A: Deze bewering is waar

B: Deze bewering is niet waar